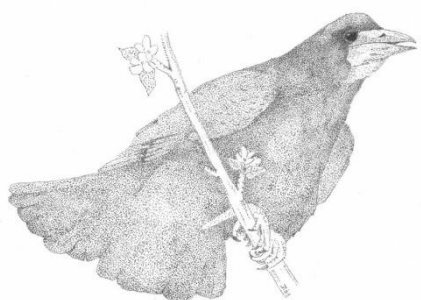

Weidevogelbescherming rond Zutphen

2025

Vogelwerkgroep Zutphen e.o.

FRANS PARMENTIER

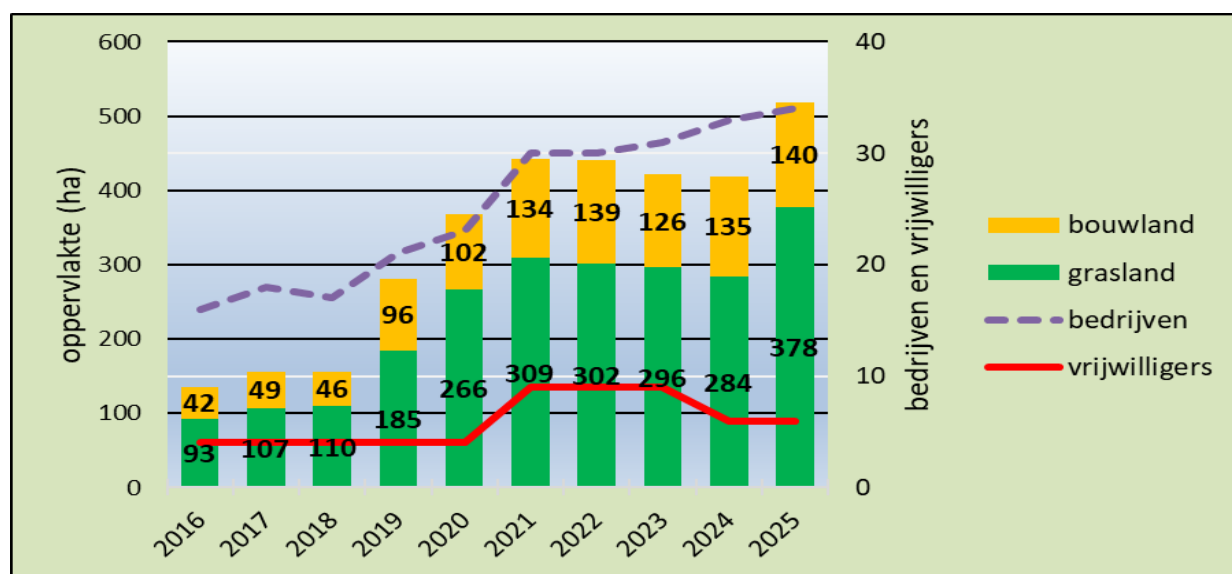
Weidevogelbescherming rond Zutphen 2025

Inleiding

Nog steeds nestelen tientallen kieviten en enkele scholeksters op bouwland rond Zutphen, in graslanden zelfs een enkele grutto of wulp. Hun eieren lopen bij veldwerkzaamheden de kans verloren te gaan. Leden van onze weidevogelwerkgroep zoeken die nesten op en markeren ze. Zo weten de boeren tijdens het bewerken van het land waar de nesten liggen en werken er omheen. In dit verslag presenteer ik de resultaten van onze inspanningen in 2025. Apart besteed ik aandacht aan de neswten op de Zutphense Ijsbaan, aan de op daken broedende scholeksters en aan de broedvogels van de Tichelbeeksewaard.

Omvang

De werkgroep bestond in 2025, net als in 2024, uit Shirley te Brinke, Ad van Heuven, Gerrie Nijenhuis, Frans Parmentier en Fons en Jos Roording. In figuur 1 ziet u de omvang en het aantal bedrijven en vrijwilligers dat sinds 2016 bij de weidevogelbescherming rond Zutphen is betrokken. Na de flinke uitbreiding met de Tondensche Enk in 2019, is de oppervlakte in 2025 wederom met een sprong toegenomen naar ruim 500 ha door een nieuw melkveebedrijf (90 ha) bij Leuvenheim. Totaal bekijken wij 378 ha merendeels intensief gebruikt grasland. Alleen op de Voorster Klei, in de Tichelbeeksewaard en op de Tondense Enk treffen we enkele kruidenrijke percelen aan. Daarnaast 'doen' we ook 140 ha bouwland, voornamelijk maisland (104 ha), maar ook percelen met bieten (8 ha), granen (24 ha), groente (1 ha) en braakland (3 ha).

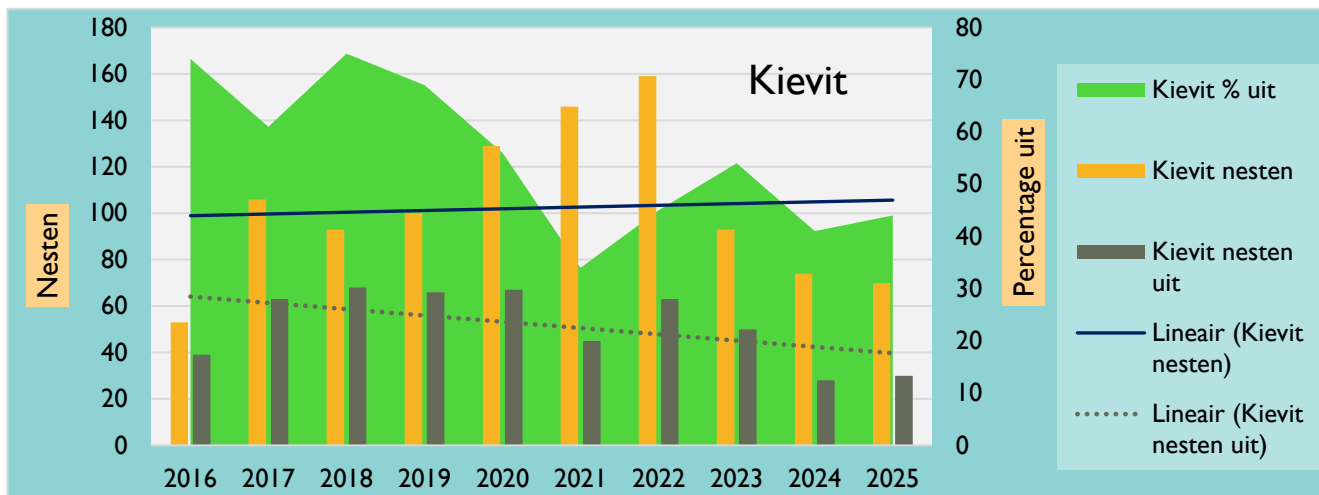
Figuur 1. De omvang van de weidevogelbescherming rond Zutphen en Warnsveld sinds 2016.

Nesten en broedresultaat 2025

Kievit. Net als voorgaande jaren broeden de kieviten voornamelijk op maisland, enkele in een bietenveld en op een braakliggend perceel¹. Alleen op de ijsbaan en op de Voorster Klei nestelen kieviten ook op (extensief gebruikt) grasland.

Tussen 2016 en 2022 zien we een toename van nesten, daarna treedt een daling in, die ook in 2025 is doorgezet (figuur 2). Die daling is waarschijnlijk het gevolg van het heel droge voorjaar waardoor het keiharde bouwland onaantrekkelijk was voor de kievit (en scholekster) om er te gaan broeden. Bovendien zijn de meest vogelrijke maispercelen op de Tondensche Enk omgezet in grasland, met gevolg dat daar geen enkele kievit meer broedt.

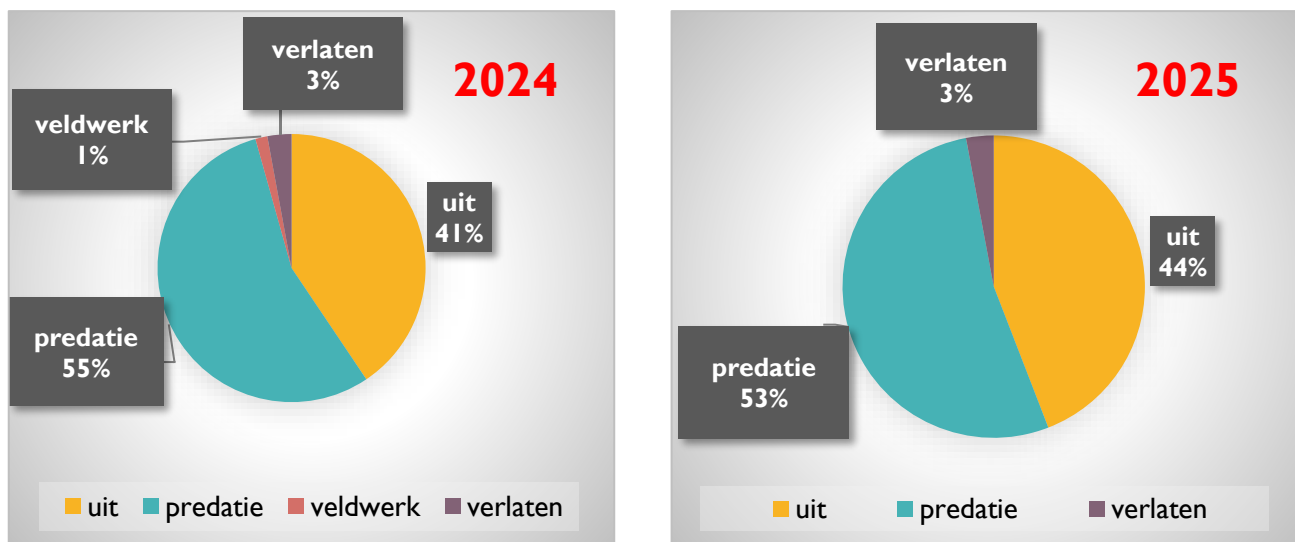
¹ **Foto voorkant.** Het braaklandperceel Knotessen, een heel aantrekkelijke broedplek voor kievit en gele kwikstaart.

Figuur 2. Het aantal gevonden en uitgekomen legsels (met trendlijnen) en het uitkomstpercentage van kievit sinds 2016.

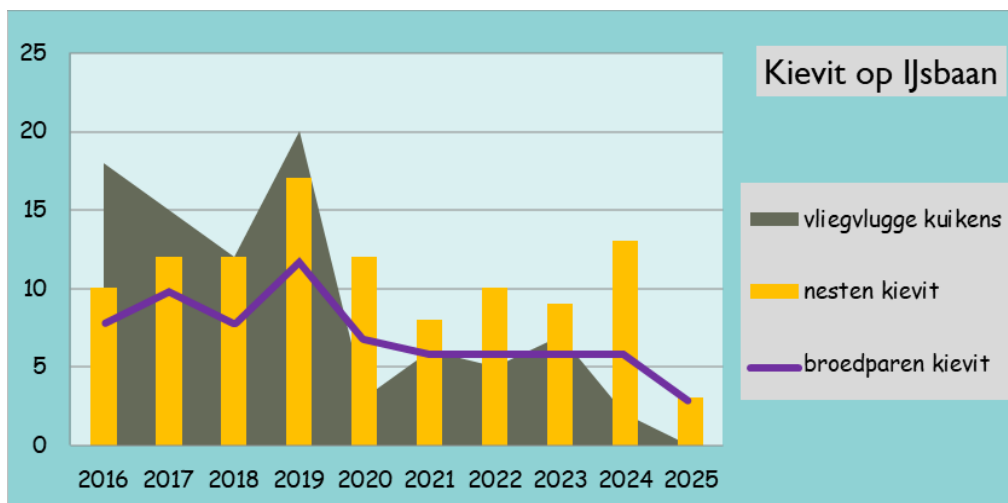
Ook lagen er slechts een heel bescheiden aantal nesten op de Ijsbaan (mogelijke oorzaak, zie paragraaf Ijsbaan). Desondanks is de trendlijn van de gevonden nesten sinds 2016 nog steeds licht stijgend (figuur 2). Let wel, ook het zoekgebied is uitgebreid, hetgeen die toename goed kan verklaren.

Het broedsucces neemt sinds het dieptepunt 2021 wel weer wat toe (figuur 2). Het uitkomstpercentage van de nesten in 2025 is met 44 procent iets beter dan die van 2024 (41 %, figuur 3). Helaas nog steeds aan de lage kant. Overigens loopt het broedsucces behoorlijk uiteen in de verschillende deelgebieden (tussen de 33 en 60 % uit) (bijlage 1). De belangrijkste verliesoorzaak is in beide jaren zoals altijd predatie (figuur 3). Slechts een enkel nest is verlaten en dankzij de inspanningen van de boeren, loonwerkers en de nestenzoekers zijn er geen nesten tijdens werkzaamheden of beweiding verloren gegaan.

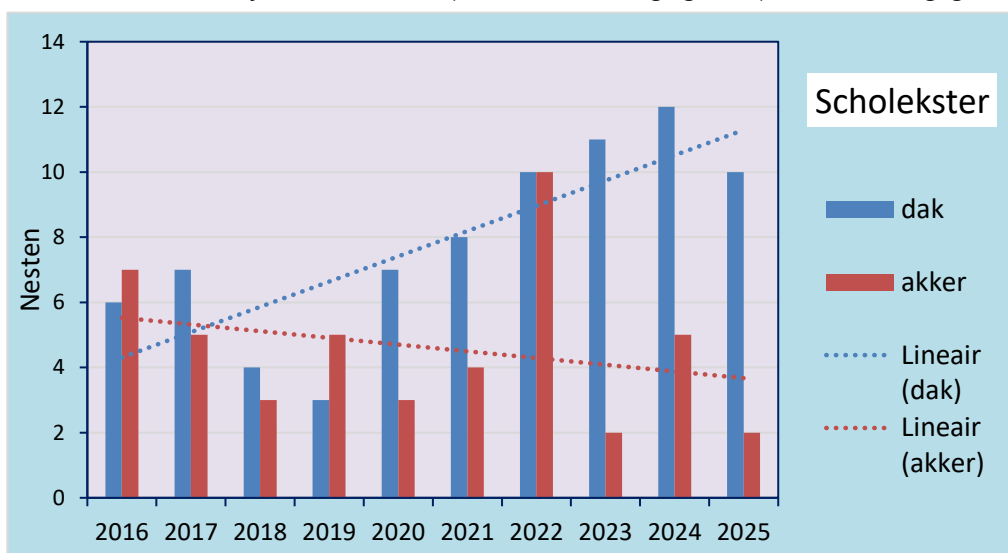
Figuur 3. Broedresultaat (uitkomst en verliesoorzaak) van de kievit in 2024 en 2025.

Kievit op de Ijsbaan. Op dit twee ha grote drassige grasland broeden sinds jaar en dag voor de regio bijzonder veel kievit. In figuur 5 staat een overzicht van de sinds 2016 op de Ijsbaan getelde broedparen, nesten en het aantal vliegvlugge pullen. Binnen deze omrasterde enclave is het aantal kuikens dat opgroeit goed te volgen. Zo lagen er in het topjaar 2019 17 nesten en zijn er tenminste 20 pullen uitgevlogen. Het jaar 2025 is duidelijk het magerste jaar sinds begin van de inventarisaties. Meerdere paartjes waren aanwezig, maar plotseling ook weer verdwenen. Mogelijk dat de vogels verstoord zijn nadat op de Ijsbaan naar verluidt munitie tot ontploffing (!)

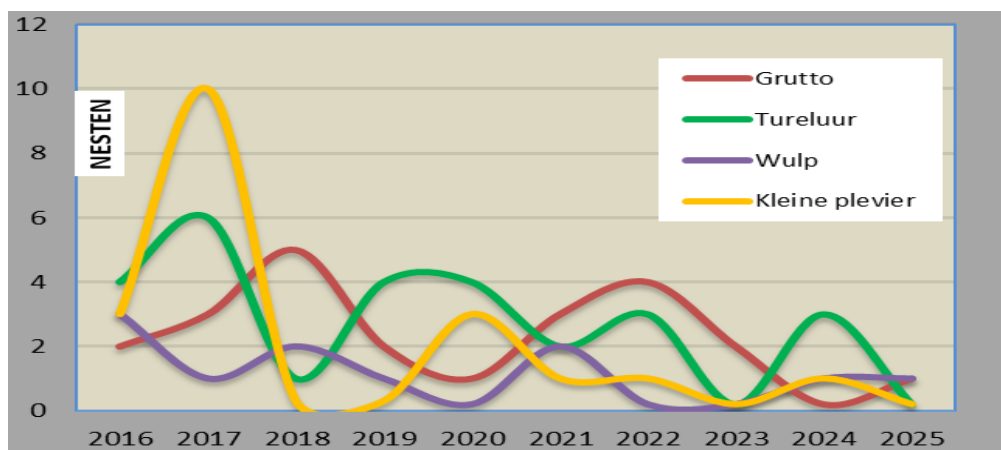
Figuur 4. Aantal broedparen, nesten en vliegvlugge pullen van kievit op de Ijsbaan.

weer terug zullen komen. In overleg met die buurtbewoners is het plaatsen van de paal voorlopig uitgesteld tot het moment dat de Ijsbaan echt als bijzonder weidevogelgebiedje verloren is gegaan.

Figuur 5. Het aantal nesten van de scholekster op akkers en daken.

Samen hebben die scholeksters 13 vliegvlugge pullen voortgebracht, waarvan er 8 zijn geringd. Op daken hebben ze veel meer succes dan op boerenland (figuur 5, bijlage I).

Figuur 6. Het aantal gevonden nesten van grutto, tureluur, wulp en kleine plevier.

zou zijn gebracht. Weliswaar zijn daarna drie paren teruggekomen, maar die hebben zonder enig succes genesteld.

Teleurgestelde omwonenden gaven te kennen dat ze graag een paalnест voor ooievaars willen laten plaatsen. Dat vinden we nu nog geen goed idee, daar we nog hoop hebben dat komend voorjaar de kieviten wel

Scholekster. Na het topjaar 2022 is het aantal nesten van de scholekster in 2025 met twee tot een dieptepunt gedaald. Slechts één daarvan is ook uitgekomen. Blijkbaar worden voor scholeksters de maislanden steeds onaantrekkelijker om te broeden. Daken bieden wel uitkomst. Binnen de bebouwde kom van Zutphen en Warnsveld is op negen daken gebroed.

Overige steltlopers

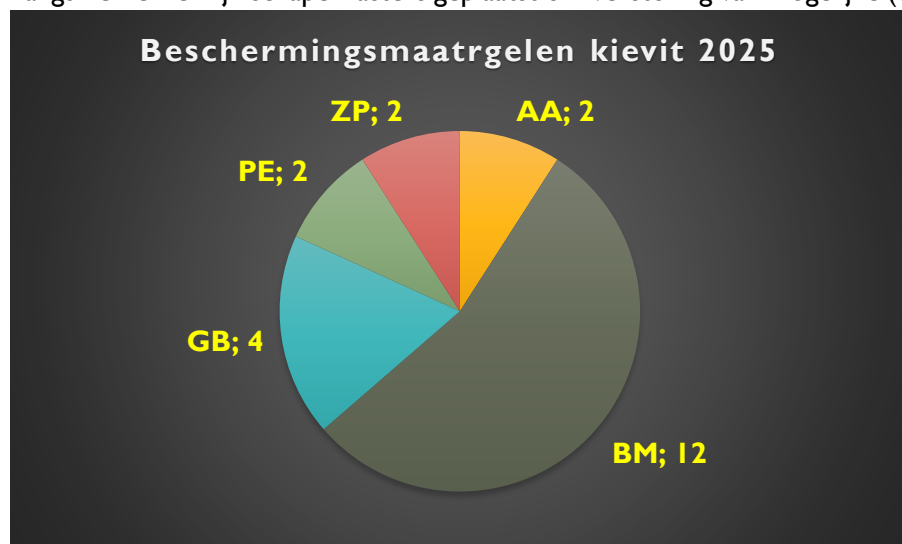
Alleen op de Voorsterklei is een **gruttonest** gevonden (figuur 6). Het nest is met succes uitgekomen. Van **tureluurs** en **kleine plevieren** zijn in 2025 geen nesten aangetroffen. In de Tichelbeeksewaard heb ik slechts één tureluurterritorium vastgesteld. Wel hebben er twee

paartjes **wulp** gebroed, waarvan tenminste één ook pullen heeft voortgebracht. Bijzonder was het succesvol beschermen van een wulpennest op een grasperceel bij Vierakker. De boer had het nest bij het maaien gevonden en vroeg hulp bij de bescherming er van. Jos en Fons hebben een elektrische vossenraster geplaatst die ze leenden van de Lochemse groep. Vier pullen zijn met succes uitgebroed.

Zangvogels. Op een perceel met bieten op de Tondense Enk zagen we meerdere **gele kwikstaarten** met gedrag dat op broeden duidde. We hebben er niet naar gezocht. De nesten lagen daar veilig. Ook op het aantrekkelijke braakliggende perceel aldaar (foto voorkant) was een territorium van de gele kwikstaart. Het nest hebben we in de ruige vegetatie niet kunnen vinden (wel twee kievitsnesten). Op de kruidenrijke percelen op de Voorster Klei verbleven ook gele kwikken, in de Tichelbeeksewaard daarentegen dit jaar helaas niet. Gelukkig telde ik er wel zeven territoria van de **graspieper** (bijlage 3).

Bescherming van nesten

Totaal zijn er 22 (kievits-) nesten direct beschermd tijdens verschillende veldwerkzaamheden, het meest tijdens het uitrijden van drijfmest. Figuur 7 geeft daar een overzicht van. Uiteindelijk zijn er acht met succes uitgekomen (38 %). Het wulpennest is het enige nest dat met een elektrische vossenraster is beschermd, met goed resultaat. Langs de Berkel zijn schapenrasters geplaatst om verstoring van mogelijke (eenden)nesten door wandelaars, hun

Figuur 7. Het aantal in 2025 toegepaste beschermingsmaatregelen op kievitsnesten. AA=aanaarden; BM= bemesting; GB =gewasbescherming; PE=ploegen of eggen; ZP=zaaien of poten.

honden en vossen te voorkomen (foto 1). Voor scholeksters is daar ook een zogenaamde scholeksterbalkon geplaatst, een soort tafeltje op een hoge paal die scholekster een veilige broedplek biedt tegen roofdieren, niet voor vliegende rovers. Helaas dit jaar nog geen broeders er op. Dat gold ook voor de in 2023 bij het station Voorst-Empe in de Oude IJssel geplaatste visdiefvloten. Aalscholvers en eenden maakten er wel volop gebruik van om te rusten.

Foto 1. Schapenraster om perceel langs Berkel te vrijwaren van honden en vossen.

Tichelbeeksewaard

Sinds 2017 inventariseer ik jaarlijks alle broedvogels in het Zutphense deel van de Tichelbeeksewaard (figuur 8) volgens de zogenaamde Sovon BMP-methode ². De reden hiervoor is dat we er graag de hele broedvogelbevolking willen volgen, zeker nadat in het kader van de Ruimte voor de Rivier rond 2017 in de Tichelbeeksewaard veel bomen en struiken rigoureus zijn gesnoeid of gekapt en in de zomer van 2019 de inrichting van het recreatiegebied rond de Oude brug is afgerond. Bovendien is de bescherming van schaarse weidevogelnesten hier nauwelijks meer nodig, daar de meeste percelen pas na half juni worden gemaaid (figuur 9).

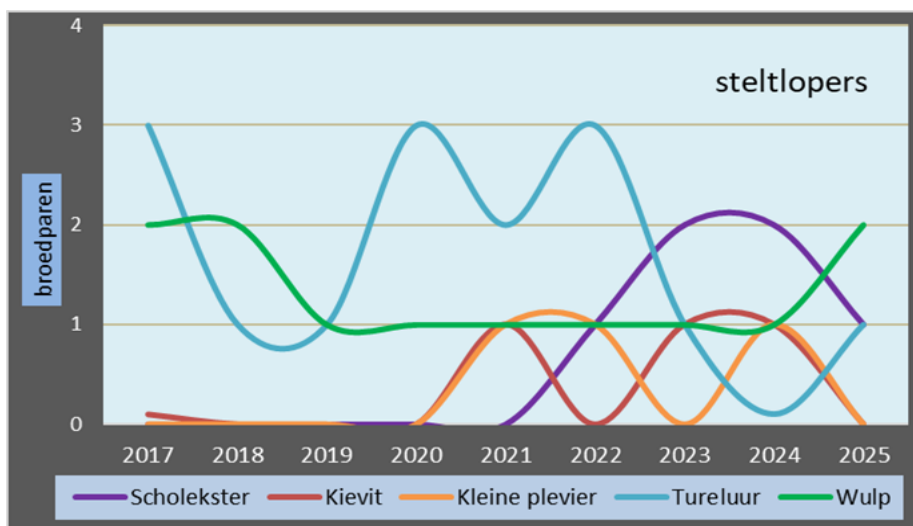

Figuur 8. Het geïnventariseerde Zutphense deel van de Tichelbeeksewaard

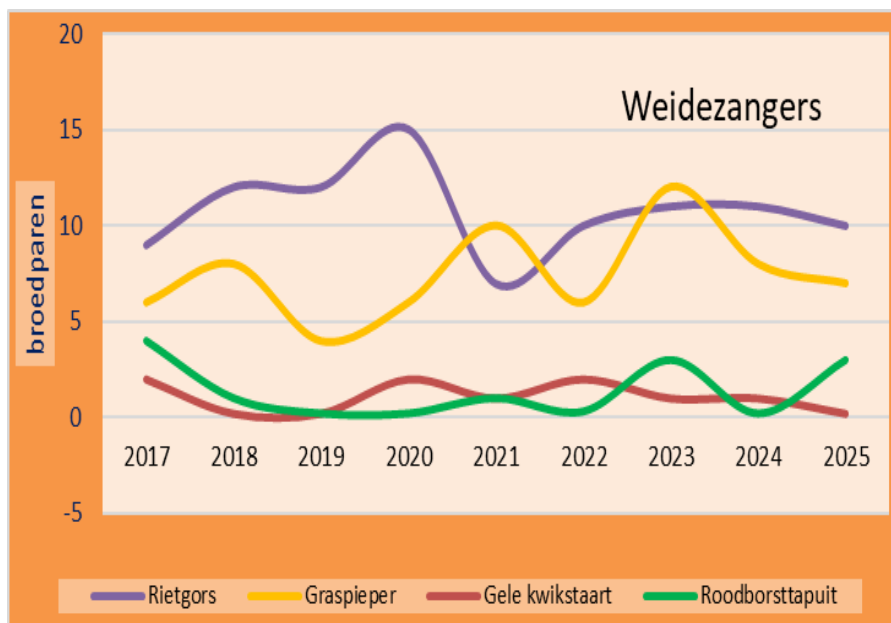
Figuur 9. Percelen in de Tichelbeeksewaard met ANLB-contract kruidenrijk grasland.

Steltlopers. Tot 2022 handhaafden de tureluur, ooit de meest talrijke steltloper alhier, zich op een min of meer stabiel aantal van drie paar, daarna is het tot één paar in 2025 afgenomen (figuur 10 en bijlage 3). De wulp was in 2025 wel weer met twee paar vertegenwoordigd. De laatste grutto is in 2019 waarschijnlijk uitgeweken naar de Voorster- klei. Sinds 2020 verschijnt er weer af en toe een territoriaal kievit mannetje, maar in 2025 liet hij verstek gaan. Van de twee paartjes scholekster in 2023, verscheen

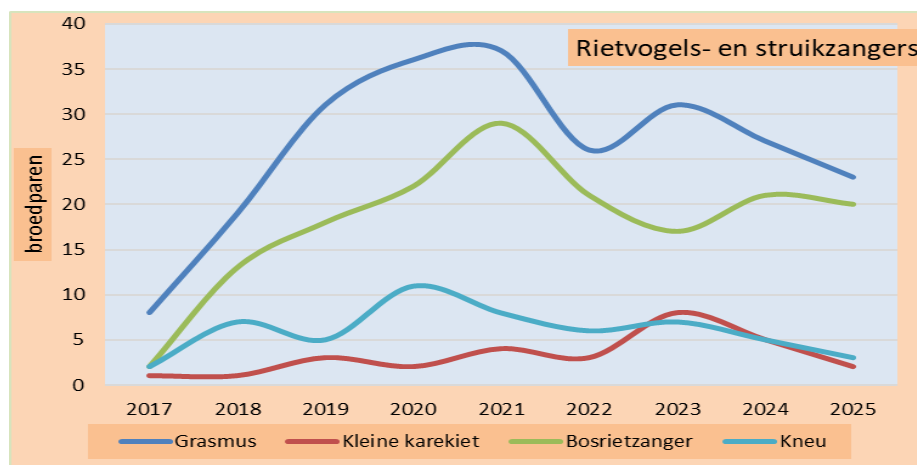
Figuur 10. Het aantal broedparen sinds 2017 van steltlopers in de Tichelbeeksewaard.

²Met een bmp-telling wordt in minimaal vijf ronden het aantal broedparen vastgelegd. Op basis van de per ronde ingevoerde waarnemingen bepaalt het autoclusterprogramma van Sovon Vogelonderzoek Nederland het aantal territoria per soort.

Figuur 11. Het aantal broedparen sinds 2017 van de weidezangvogels in de Tichelbeeksewaard.

De rietgors vertoont flinke pieken en dalen, terwijl de graspieper over de telperiode geleidelijk toeneemt. Gele kwikstaarten broedden tussen 2020 en 2024 weer jaarlijks met één of twee paartje, alleen in 2025 niet. De roodborstapuit, een soort van de ruige greppelvegetaties, was in 2025 met zelfs drie territoria aanwezig. Leuk is te vermelden dat het aantal hazen in de loop de jaren ook toeneemt (bijlage 3A).

Figuur 12. Het aantal broedparen van de algemeen voorkomende riet- en struikzangers in de Tichelbeeksewaard.

profiteert van het rietveld dat bij de inrichting van het recreatiegebied rond de Oude Brug is ontstaan. Verder zijn onder andere dodaars, koekoek, sprinkhaanzanger, blauwborst, nachtegaal, braamsluiper en spotvogel (on)regelmatige broedvogels (bijlage 3B). Totaal heb ik er in 2025 van 48 soorten tenminste één territorium/broedpaar vastgesteld.

Tot slot

In de omgeving van Zutphen vinden vele veranderingen plaats die invloed hebben op de weidevogels. De schaalvergroting in de landbouw en daarmee samenhangende verschraving van het landschap en de aanleg van zonneweides hebben een negatief effect op de weidevogelstand. Toch treffen we op het boerenland her en der nog

er in 2025 slechts één. Nestelden in 2020 en 2022 nog een paartje kleine plevieren op de zanderige oever van de IJssel, in 2025 mislukte dat door de hoge waterstand.

Weidezangers. Onder weidezangers rekenen we de op de grond tussen het gras of onder een flinke ridderzuring nestelende zangvogels als de veldleeuwerik, graspieper, gele kwikstaart, rietgors en roodborstapuit. Van dit rijtje horen en zien we de leeuwerik alleen in de trektijd in de Tichelbeeksewaard, maar broeden de overige soorten er (meestal) wel (figuur 11).

Rietvogels en struikzangers.

Naast de teleurstellende ontwikkeling van de meeste weidevogels, zien we onder de struikzangers tot 2021 wel een positieve trend (figuur 12). Daarna helaas toch een geleidelijke afname. Vooral de grasmus en bosrietzanger doen het sinds 2017 heel goed en ook de kneu zit in de lift. Mogelijk een gevolg van het herstel van de sterk gesnoeide meidoornstruiken (foto 2). De kleine karekiet

leuke aantallen broedende kieviten, soms nog een enkele scholekster, wulp, grutto, tureluur, graspieper of gele kwikstaart. Met de huidige inspanningen om de weidevogels in rond Zutphen te beschermen, hopen we te kunnen blijven genieten van een weliswaar kleine, maar vrijwel complete weidevogelgemeenschap.

Dit artikel is niet zonder inzet van velen tot stand gekomen. Mijn dank gaat allereerst uit naar de *werkgroepsleden* voor hun grootse inzet om de legsels in een uitgestrekt gebied te beschermen, in het bijzonder aan Ad, mijn steun en toeverlaat. Natuurlijk dank ik de *boeren en loonwerkers* voor hun inspanning om de weidevogellegsels en kuikens te beschermen, *Annette den Hollander* (Provinciaal Weidevogelcoördinator) voor het gratis beschikbaar stellen van weidevogelmateriaal en de *Agrarische Natuurvereniging Veluwelsselzoom* (*Cor Heidenrijk*) voor zijn jaarlijkse financiële bijdrage.

FRANS PARMENTIER, MAART 2026

Foto 2. Hagen in de Tichelbeeksewaard, broedplaats voor grasmus, bosrietzanger, sprinkhaanzanger en kneu.

Bijlage 1 Broedresultaat

Broedresultaat van de in 2025 gevonden legsels per deelgebied. Verklaring tekens: N = aantal gevonden legsels; ? = resultaat onbekend; Uit = kuiken(s) uit ei gekropen; P = nest gepredeerd; V = nest verlaten.

Deelgebied	scholekster				kievit						grutto				wulp			
	N	?	Uit	P	N	?	Uit	% Uit	P	V	N	?	Uit	P	N	?	Uit	P
Zutphen, Warnsveld, Vierakker, Almen en Voorsterklei	I	-	-	I	30	I	15	52	33	I	-	-	-	-	I	-	I	-
Tondensche Enk, Voorst en Leuvenheim	I	-	-	I	22	I	9	43	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Samen	2	-	-	2	70	2	30		56	2	I	-	I		I	-	I	-
% uit			0 %					44 %						100 %			100 %	

Bijlage 2. Nesten per bedrijf 2025

Bedrijf	Scholekster	Kievit	Grutto	Wulp	Totaal
Buitengebied Zutphen, Vierakker, Warnsveld, Almen en Vorden					
Abbink, Vorden		8			8
Bouwmeester, Vorden		I			I
De Greef, Berkel		7			7
Hartemink, Vierakker				I	I
Hermesen, Zutphen	I	2			3
Ijsbaan (Hissink), Zutphen		3			3
Kappert Lammers, Zut-		4			4
Klein kranenbarg, Zutphen		I			I
Wagenvoort, Zutphen		4			4
Tondensche Enk, Voorst en Leuvenheim					
De Bruin, Tondensche Enk		4			4
Gemmink, Tondensche Enk		3			3
Hoetink, Tondensche Enk		4			4
Klaasen, Tondensche Enk	I	2			3
Schoonman, Tondensche		8			8
Wijgman, Leuvenheim		I			I
Voorsterklei en De Hoven					
Bolink, Voorsterklei		I			I
Peek, Voorsterklei		17	I		18
Samen	2	70	I	I	74

Bijlage 3A en 3B Broedvogels Tichelbeeksewaard

Het aantal broedparen/territoria 2017 – 2025 van de weide-, riet- en struikvogels in het Zutphense deel van de Tichelbeeksewaard. Tevens zijn het maximaal aantal hazen tijdens één telling vermeld.

Soort	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Scholekster	-	-	-	-	-	1	2	1	1
Kievit	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Kleine plevier	-	-	-	1	-	1	-	1	-
Grutto	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Tureluur	3	1	1	3	2	3	1	-	1
Wulp	2	2	1	1	1	1	1	1	2
Krakeend	1	3	2	3	4	3	3	5	3
Wilde eend	5	7	5	7	8	9	8	11	11
Gele kwikstaart	2	-	-	2	1	2	1	1	-
Graspieper	6	8	4	6	10	6	12	8	7
Roodborsttapuit	4	1	-	-	1	-	3	-	3
Rietgors	9	12	12	15	7	10	11	11	10
Totaal weidevogels	33	35	25	38	35	35	41	40	38
Haas	+	3	9	7	5	17	11	2	4

Soort	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Dodaars	1	-	1	-	-	-	-		
Waterhoen	2	1	-	2	1	-	1	1	2
Meerkoet	1	8	8	6	9	14	7	10	5
Koekoek	-	1	1	1	-	2	1	2	2
Nachtegaal	-	-	-	1	-	1	-	-	1
Blauwborst	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	-	1	1	2	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	2	13	18	22	29	21	17	21	20
Kleine karekiet	1	1	3	2	4	3	8	5	2
Spotvogel	-	-	-	-	-	1	-	1	1
Braamsluiper	1	-	1	5	-	5	5	2	3
Grasmus	8	19	31	36	37	26	31	27	23
Kneu	2	7	5	11	8	6	7	5	3
Totaal riet- en struikvogels	22	51	70	98	90	79	77	74	62

Totaal soorten	38	24	52	46	45	49	48	53	48
-----------------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------